

STATUS KNJIŽNICE I KNJIŽNIČARA U SASTAVU ARHEOLOŠKOG MUZEJA ISTRE

THE STATUS OF THE LIBRARY AND LIBRARIANS WITHIN THE ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF ISTRIA

Adriana Gri Štorga
adriana@ami-pula.hr
Arheološki muzej Istre

UDK / UDC 026:069(497.571)
069:902(497.571)

Stručni rad / Professional paper

Sažetak

Rad prikazuje proces nastanka knjižnice Arheološkog muzeja Istre od statusa priručne do statusa odjela. Sam je proces prezentiran kroz uvodni dio u kojemu je dat kratak povijesni pregled nastanka same knjižnice pa do formiranja odjela u sastavu kao njezinog sadašnjeg statusa. Kod opisa rada odjela knjižnice stavlja se naglasak na njezin položaj, kao i na status knjižničara unutar samog Muzeja. Dat je pregled poslova i nadležnosti knjižničara kroz pregled sistematizacije radnih mjesta i izvan nje. Rezultat prikazanog pokazuje neke dobre i neke lošije strane statusa knjižnica u sastavu u odnosu na druge odjele u Muzeju.

Cljučne riječi: Arheološki muzej Istre, knjižnica u sastavu, knjižničar

Summary

The paper describes the development of the library of the Archaeological Museum of Istria from its initial status of a reference library to its current status of a department. The process itself is presented in the opening part of the paper through a brief historical review of the library from its foundation to its present-day status of a department within the Museum. In the description of the activities of the Library Department the emphasis is placed on the status of the library as well as on the status of the librarians within the Museum itself. An overview of the assignments and responsibilities of the librarians is given through the examination of job systematization and beyond. The demonstration reveals there are certain advantages and downsides to the status of the library within the Museum when compared to other Museum's departments.

Key words: the Archaeological Museum of Istria, museum library, librarian

Kratka povijest nastanka knjižnice

Sami temelji nastanka knjižnice Arheološkog muzeja Istre sežu još u 1902. godinu, kada je u Puli utemeljen Gradski muzej starina (Museo Civico d'Antichità), smješten u tadašnjem Clivo S. Stefano (sada nepostojeća zgrada na Usponu sv. Stjepana 7). Dana 1. siječnja 1903. u istoj zgradi je otvorena i Gradska knjižnica (Biblioteca Comunale di Pola) (Slika 1.). Dolaskom Prvoga svjetskog rata, a kao posljedica ratnih zbivanja na samom njegovom kraju, Gradski muzej se zatvara, a iz njega se odnosi veliki dio arhivalija.¹ Propašću Austro-Ugarske Monarhije 1918. godine, nastupa razdoblje talijanske uprave u Istri (1918.-1943. godine).

Slika 1. Zgrada Muzeja grada Pule, razglednica iz 1904. godine (arhiv Arheološkog muzeja Istre)

Odlukom Ministarstva prosvjete Italije 1921. godine Gradski muzej starina postaje Kraljevski muzej Istre (Regio Museo dell'Istria). Godine 1926. započinju radovi na zgradi koja je dodijeljena muzeju – zgradi Njemačke gimnazije iz 1890. (poslije je u nju preseljena Talijanska gimnazija). Službeno otvorenje preuređenog Muzeja održano je 6. listopada 1930. godine.²

Objedinjenjem fonda triju većih knjižnica – knjižnice bivšega Pokrajinskog odbora (Biblioteca provinciale dell'Istria, osnovana 1861. godine u Poreču i 1922. pre-

¹ Matijašić, R. Arheološki muzej Istre u Puli 1902-1982. // *Histria archaeologica* 13-14/1982-1983(1994), 18.

² Gri Štorga, A. Knjižnica Arheološkog muzeja Istre i njezin udio u očuvanju kulturne baštine. // 11. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica: Knjižnice: kamo i kako dalje?: knjižnice i očuvanje kulturne baštine: knjižnice bez granica: digitalni repozitoriji: knjižnični softveri: zbornik radova / ur. T. Krajna i A. Martek. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 78-79.

seljena u Pulu), pulske Gradske knjižnice (Biblioteca Civica, 1903.) i knjižnice Istarskog društva za arheologiju i domovinsku povijest (Società istriana di archeologia e storia patria, osnovana 1884. u Poreču) 1930. godine oformljena je Pokrajinska knjižnica (Biblioteca Provinciale), smještena na dijelu drugog kata Muzeja. Imala je veliko spremište knjiga, upravne i radne prostorije te prostranu čitaonicu s 50 mjesta za korisnike. Od 1932. Pokrajinska knjižnica Istre dobivala je obvezni primjerak publikacija iz Istre. Godine 1937. knjižni je fond iznosio više od 41 000 knjiga i časopisa. Biblioteca Provinciale bila je javna knjižnica općeg značaja i otvorenog tipa, a zbog svojeg značaja za pulski i istarski teritorij dobila je atribut *consorziale* (zadružna), pa kao takva i pravo na međuknjižničnu posudbu i suradnju, te pravo na obvezni primjerak svake tiskane publikacije u Provinciji. Za prvog ravnatelja izabran je Camillo de Franceschi (povjesničar, 1868.-1953.), koji je istovremeno u razdoblju između 1930. i 1935. godine bio i ravnatelj Muzeja.

Slika 2. Mario Mirabella Roberti za radnim stolom u lapidariju Muzeja (arhiv Arheološkog muzeja Istre)

Od 1935. do 1947. godine ravnatelj Muzeja bio je prof. Mario Mirabella Roberti, za čijeg je mandata, a zbog ratnih zbivanja, Knjižnica prestala djelovati 1943. godine (tada je imala oko 18 000 svezaka) (Slika 2.). Između 1943. i 1947. dio fonda je odnesen u Italiju, što je Knjižnici nadoknađeno 1961. godine ustupanjem sredstava za kupnju knjiga u Italiji od strane talijanske vlade. Godine 1945. postaje gradska posudbena knjižnica.³ Od 1951. godine Knjižnica je primala izbor obveznog primjerka publikacija iz Hrvatske, a od 1956. dobiva obvezni primjerak sveukupnog tiska s

³ Dobrić, B. Biblioteca Provinciale dell'Istria u Puli od 1930. do 1947. Pula, 1988. Str. 4.

područja Hrvatske. Pedesetih godina 20. stoljeća dodijeljeno joj je oko 12 000 svezaka knjiga iz knjižnica bivših talijanskih i njemačkih srednjih škola, te knjižni fondovi nakon rata podržavljene i zaplijenjene imovine ustanova iz Istre. Godine 1967. dolazi do potpunog preseljenja Knjižnice s drugog kata Muzeja u zgradu koja je sagrađena 1908. kao državna pučka škola i dobija naziv Naučna biblioteka (danas Sveučilišna knjižnica). Tada se na njezinom mjestu, na drugom katu Muzeja, počinje stvarati nova knjižnica Arheološkog muzeja Istre.⁴

Građa se u početku nabavljala otkupom i darovima, da bi začetak izdavačke djelatnosti Muzeja označio prekretnicu. Naime, s prvim izdanjima započelo se s razmjenom stručnih publikacija sa srodnim institucijama, akademijama i sveučilištima u zemlji i inozemstvu. Iako je knjižnica Muzeja imala knjižničarku koja je radila na stručnoj obradi građe i upisivala je u inventarne knjige, a kataložne listiće pisala na pisaćem stroju, ona se dugo vremena vodila kao priručna, a velik dio građe bio je raspoređen po kustoskim sobama. Također, nije postojao pravilnik o njezinu vođenju i načinu posudbe građe. Kroz cijelo razdoblje od 1967. do 2009. godine knjižnica je zadržala status „priručne“, iako je imala sva obilježja jedne specijalne knjižnice.

Knjižnica danas

Donošenjem izmijenjenog *Statuta Arheološkog muzeja Istre*, koji je stupio na snagu 8. kolovoza 2009., Knjižnica je konačno postala jednim od muzejskih odjela i time stekla ravnopravan status sa svim ostalim odjelima, kao i pravo djelatnice knjižnice da sudjeluje na sastancima Stručnog vijeća.

Arheološki muzej Istre danas je ustrojen u sljedeće odjele: Arheološki odjel (koji čine Prapovijesna, Antička, Srednjovjekovna, Novovjekovna i Numizmatička zbirka, te Zbirka podvodne arheologije), Dokumentacijski odjel, Knjižnični odjel, Edukacijski odjel i Konzervatorsko-restauratorski odjel. Osim u matičnoj zgradi, Muzej ima dislocirane zbirke u pulskom amfiteatru, u Augustovu hramu, franjevačkom samostanu sv. Franje, u Nezakciju te u izložbenom prostoru crkve Srca Isusova i Marijina koja se skraćeno naziva crkvom Svetih srdaca ili Sveta srca, po redovnicama koje su je osnovale.

Dobivanje statusa knjižnice kao odjela, te donošenje izmijenjenog *Pravilnika o radu Arheološkog muzeja Istre* 17. ožujka 2010., u kojemu je predviđen položaj voditelja Knjižničnog odjela, rezultiralo je imenovanjem diplomirane knjižničarke voditeljicom odjela 2010. godine. Također je diplomirana knjižničarka odlukom stručnog vijeća od 29. siječnja 2015. izabrana i u Upravno vijeće. Sve to govori o uspostavljanju potpunog uvažavanja radnog mjesta stručnog djelatnika knjižnice od strane ravnatelja i kolega.

⁴ Bačić, B. Razvoj Arheološkog muzeja Istre u Puli. // *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* 17, 4/5(1968), 8.

Prvi *Pravilnik o radu knjižnice* je donešen 9. srpnja 2002. godine, ali kao interni dokument. On se u nekoliko navrata mijenjao i dopunjavao, da bi 13. travnja 2016. bio prihvaćen kao službeni dokument Knjižnice i od strane Muzejskog vijeća Muzeja. Pravilnikom su uređene vrste knjižničnih usluga, tko su korisnici, uvjeti i način korištenja građe, prava i dužnosti korisnika, fond te zaštita građe.

Uvođenjem računala u Knjižnicu prelazi se na prvi knjižnični program Crolist 2001. godine, pa na program K++ 2005., da bi se od 2017. prešlo na platformu Indigo. Knjižni fond se sastoji većinom od 916 naslova periodičnih publikacija i 8806 naslova monografskih publikacija, što sve zajedno s pripadajućim svescima čini fond s više od 46 000 bibliografskih jedinica. Danas Knjižnica zbog vrlo bogatog izdavaštva vrši razmjenu s 382 ustanove i njihov se broj stalno povećava. Stručne djelatnike Knjižnice čine jedna diplomirana knjižničarka i jedna pomoćna knjižničarka.

Sistematizacija poslova za radno mjesto knjižničara

Prema sistematizaciji poslovi knjižničara obuhvaćaju:

- inventarizaciju i stručnu obradu knjižničnog fonda u programu Indigo
- posudbenu djelatnost
- vršenje međuknjižnične posudbe na zahtjeve stručnih djelatnika Muzeja, kao i drugih vanjskih korisnika (preko interneta, iz NSK Zagreb, SK Pule, srodnih muzejskih knjižnica...)
- međuknjižnična posudba vlastitih publikacija drugim srodnim institucijama
- razvrstavanje zadužnica
- podjela vlastitih izdanja djelatnicima Muzeja i posebno vođenje pripadajuće evidencije
- pomoć korisnicima oko traženja literature, fotokopiranje i skeniranje knjižnične građe na zahtjev korisnika
- pisanje raznih prijedloga programa, planova rada s troškovnicima, planova inventarizacije i digitalizacije, dopisivanje s raznim institucijama
- praćenje dostupnog dnevnog tiska kao i internetskih stranica na kojima se spominju sve djelatnosti Muzeja i njegovih djelatnika i upis u program Indigo.

Ostali poslovi djelatnika Knjižnice:

- urednički poslovi: svi poslovi vezani uz sva muzejska izdanja (prikupljanje tekstova, njihovo slanje na lekture, dvije recenzije, prijevode, prijelome, korekture)⁵
- poslovi oko razmjene publikacija u tuzemstvu i inozemstvu: ispis adresa i lijepljenje na kuverte, ispis naljepnica za dopisnice, pakiranje i otprema, ras-knjižavanje na karticama, vođenje evidencija

⁵ Muzej ima vrlo bogatu izdavačku djelatnost – izdaje časopis *Histria archaeologica*, seriju *Monografije i katalozi*, seriju *Katalog Arheološkog muzeja Istre*, seriju *Katalozi Edukacijskog odjela*, seriju *Kulturno-povijesni vodiči* i dr.

- poslovi oko elektroničkih izdanja muzejskih publikacija – časopis *Histria archaeologica* redovito se učitava na znanstveni web-portal Hrčak, a sva muzejska izdanja se prosljeđuju tvrtki ArhivPRO na skeniranje, OCR, izradu kazala i pripremu za prikaz u repozitoriju
- odnosi s javnošću – prezentacija najnovijih muzejskih izdanja javnosti
- predavanja o radu knjižnice.

Ovdje nisu navedeni svi poslovi koje obavlja knjižničar u Muzeju, već se željelo prikazati barem dio poslova koji su u nadležnosti djelatnika knjižnice. Razlozi vrlo raznolikog djelokruga rada sastoje se u jednostavnoj činjenici da se radi o specijalnoj knjižnici Arheološkog muzeja koji kao ustanova u kulturi ima širok djelokrug rada, što se odražava na sve njegove odjele, pa tako i na odjel Knjižnice. Naime, Muzej se ne bavi samo arheološkim i zaštitinim iskopavanjima, već i organizacijom brojnih izložbi i izdavanjem publikacija, pri čemu je Knjižnica vrlo važan sudionik.

Zaključak

Iz prezentiranog je vidljiva važnost uloge Knjižnice u radu Muzeja kao aktivne sudionice u čuvanju i prezentiranju kulturne baštine. Knjižnica je važna za osiguranje dugotrajnosti fonda dostupnoga svima, a on se mora stalno povećavati i pratiti razvoj struke. Za povećanje fonda vrlo je bitno izdavaštvo Muzeja na čijoj se osnovi vrši razmjena sa srodnim institucijama i na temelju čega se nabavlja najnovija literatura potrebna za stručni rad djelatnika i ostalih korisnika. Nužno je osiguranje dobrih uvjeta za pohranu fonda u cilju njegova očuvanja. Također, vidljiva je kompleksnost i raznolikost poslova knjižničara u knjižnici Arheološkog muzeja Istre. Izborom knjižničara u stručno, a zatim i Upravno vijeće Muzeja, data je važnost cijelom odjelu Knjižnice kao jednom vrlo važnom dijelu Muzeja u smislu sudjelovanja pri donošenju odluka važnih za funkcioniranje ustanove. Iako je taj dio sastavnica *Zakona o knjižnicama* (čl. 28, st. 2)⁶ u mnogim institucijama koje u svojem sastavu imaju i knjižnice, one ne samo da nisu odjeli, već njihovo osoblje uopće nema mogućnost sudjelovanja u radu stručnog, a još manje upravnog vijeća. Može se zaključiti da je posao knjižničara u specijalnoj knjižnici vrlo raznolik i zanimljiv, ali i zahtjevan, te da uspješnost rada često graniči sa sposobnošću prilagodbe vrlo specifičnim zahtjevima same ustanove.

Literatura

Bačić, B. Razvoj Arheološkog muzeja Istre u Puli. // *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* 17, 4/5(1968), 5-10.

⁶ Zakon o knjižnicama. // *Narodne novine* 105(1997). [citirano: 2018-02-22]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html

Dobrić, B. Biblioteca Provinciale dell'Istria u Puli od 1930. do 1947. Pula, 1988.

Gri Štorga, A. Knjižnica Arheološkog muzeja Istre i njezin udio u očuvanju kulturne baštine. // 11. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica: Knjižnice: kamo i kako dalje?: knjižnice i očuvanje kulturne baštine: knjižnice bez granica: digitalni repozitoriji: knjižnični softveri: zbornik radova / ur. T. Krajna i A. Martek. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 76-83.

Matijašić, R. Arheološki muzej Istre u Puli 1902-1982. // *Histria archaeologica* 13-14/1982-1983(1994), 1-32.

Zakon o knjižnicama. // *Narodne novine* 105(1997). [citirano: 2018-02-22]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html